

GEO-hotspot <i>Lek en Kromme Rijngebied</i>	De Lek e.o. (van Wijk bij Duurstede tot Vreeswijk)
Hotspots	Lek met uiterwaarden, historische kernen; forten.
Korte omschrijving	Al 1000 jaar voor de Romeinse Tijd het jongste stroomstelsel van de Kromme Rijnstreek met historische kernen van steden en dorpen op oeverwallen. Gereguleerde grote rivier met grote waterstaatkundige werken. Maakt deel uit van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Grote delen van de uiterwaarden van de Lek zijn NNN-gebied met hoge natuurwaarden. Geomorfologisch, hydrologisch, cultuurhistorisch en gezien levende natuur van nationaal belang.

LANDSCHAPSTYPE	ZAND landschap	VEEN landschap	RIVIER landschap	ZEEKLEI landschap
-----------------------	----------------	----------------	------------------	-------------------

WAARDEN:	X = nog niet verder ingevuld; wel informatie beschikbaar
Geo vormingsperiode	
geologisch	
geomorfologisch	De Lek behoort tot het jongste stroomstelsel van de Rijn. De stroom onttrok vanaf 3200 jaar geleden steeds meer water aan de (Kromme) Rijn omdat deze geleidelijk aan opslibde en verzandde. Ook werd in het Utrechts-Hollandse veengebied begonnen met de drooglegging en vervolgens ontginning van het veen, waardoor het water van de Rijn niet meer door het taaie veenpakket werd afgeremd of tegengehouden. De Lek verving sinds de Romeinse Tijd steeds meer de Kromme Rijn vanaf Wijk bij Duurstede. De vroeger onbedijkte rivier zorgde in de omgeving voor een grote variatie aan sedimenten.
hydrologisch	Het ontstaan van de Lek had hydrologisch grote effecten voor de omgeving onder meer door de wisseling van de waterafvoer en waterhoogten.
Cultuur Historisch	
cultuur algemeen (architectuur, landinrichting e.a.)	Historische kernen van steden en dorpen op oeverwallen van de Lek.
archeologisch	X In oude kernen langs de rivier veel archeologische vondsten o.a. van het Romeinse castellum Levefanum tussen Wijk bij Duurstede en Rijswijk. Prehistorische bewoning bij oude Rijnarm bij Culemborg uit de Midden Bronstijd (ca. 3.400 jaar geleden).
infrastructureel	Als gevolg van de ontwatering en de resulterende bodemdaling van het Utrechts-Hollandse veengebied, die al in de Romeinse Tijd begon, kon de Rijn gemakkelijker naar die streken uitstromen. Daarbij maakte de rivier gebruik van nog bestaande oude lopen. In 1122 kon de steeds minder watervoerende en grotendeels verlande en opgeslibde Kromme Rijn worden afgesloten van de Rijn/Lek. Daardoor was het mogelijk het gebied tussen de Lek en de Utrechtse Heuvelrug te gaan ontginnen. Geleidelijk aan werd de levende rivier Lek gereguleerd door dijken, de stuw in de aanvoerende Rijn bij Driel en de stuwen bij Amerongen en Hagestein bij Vianen. Verder werden bij kruisende kanalen sluizencomplexen aangelegd. Dat gebeurde eerst met de direct na de afdamming van de Kromme Rijn in 1127 gegraven Vaartse Rijn (oorspronkelijke sluis uit 1373 gebouwd door de belanghebbende gilden van Utrecht) en later met het Merwedekanaal (1892) en het Amsterdam-Rijnkanaal (1952). In het kader van Ruimte voor de rivier werden nevengeulen aangelegd en ontstonden de Steenwaard (tegenover Culemborg) en de Ossenwaard (tussen Tull en 't Waal).
militair	De stad Vianen en Kasteel Culemborg waren (grens)vestingen van de republiek in tachtigjarige oorlog en daarna tot in de 18 ^e eeuw. Westelijk van Culemborg was de Lek onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en beveiligd door 4 forten waarvan 3 toegankelijk. Aan de zuidzijde van de Lek liggen twee forten: Fort Everdingen (natuurgebied) en Fort Werk aan het Spoel. Bij Vreeswijk ligt een Rijkshulpschutsluis als inlaatsluis voor inundatiewater vanuit de Lek.

immaterieel	Gedicht van Marsman van toepassing. "Herinnering aan Holland: Denkend aan Holland zie ik breede rivieren traag door oneindig laagland gaan,"
Natuur	
landschap	Wijds rivierlandschap met zomerkaden, bandijken en deels natuurlijke uiterwaarden. Traag stromende enigszins bochtige, grote rivier.
ecosysteem	Typische flora en fauna van buitendijks riviereengebied met natuurwaarde waaronder kronkelwaarden bij Tull en 't Waal.
Betekenis	
wetenschappelijk	
educatief	Musea in oude plaatsen en opengestelde forten langs de rivier waaronder Fort Werk aan het Spoel.
recreatief / toeristisch <i>zichtbaar/herkenbaar</i>	Recreatieterreinen, jachthavens en pleziervaart.
economisch	Vroeger steenfabrieken. Van belang voor Rijnvaart.
Niveau	
internationaal	
nationaal	Nationaal van belang.
regionaal / lokaal	Idem regionaal.
Beheertype	
bescherming <i>Monumentaal/eigendom</i>	Grote delen van de uiterwaarden van de Lek zijn NNN-gebied. Forten zijn Rijksmonument. In de oude kernen van Culemborg, Vianen en Vreeswijk veel Rijksmonumenten. Oude kernen Vianen (met Stedelijk Museum), Culemborg en Wijk bij Duurstede zijn beschermd stadsgezicht. Oude kern Vreeswijk beschermd dorpsgezicht met Oude sluis, Museumwerf, Fort Vreeswijk inclusief Oudheidskamer.
duurzame ontwikkeling	Bij waterstaatkundige aanpassingen (dijkversterking, nevengeulen) natuurcompensatie, versterking van bestaande natuurwaarden en bescherming van monumentale structuren.
bedreiging(en)	Toename maximale waterhoogten als gevolg van klimaatverandering.

Achtergrondinformatie o.m.: X wordt nog toegevoegd

•